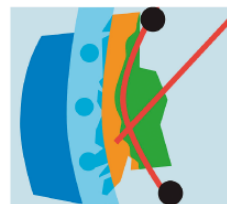

**Rapport från projektet
Kustzonsplanering och Landsbygds-
utveckling i norra Bohuslän**

Lysekil
Munkedal
Sotenäs
Strömstad
Tanum

Omvärldsanalys för norra Bohuslän

*Vilka trender i omvärlden påverkar norra Bohusläns
attraktivitet?*

Författare:
Lis Palm
Ann-Carin Andersson
Anna Rosenblom

Datum: 2008-09-11

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
Nuläge: Norra Bohuslän är attraktivt...	4
... men resurssvagt!	5
2. Trender & jokrar	6
Trend: Ökad samverkan mellan kommunerna	6
Trend: Ökad rörlighet och förändrade mentala och fysiska gränser	7
Trend: Brist på utbildad arbetskraft	8
Trend: Havets hälsa försämras	9
Trend: Förändrade semestervanor	10
Trend: Ökad konkurrens om resurser	11
Trend: Ett alltmer individorienterat samhälle	12
Trend: En åldrande befolkning med allt sämre tillgång till sjukvård	13
Joker: Konflikter, naturkatastrofer, pandemier	14
Joker: Stora förändringar i den lokala/globala ekonomin	15
3. Sammanfattning	16
BILAGA	20

1. Inledning

I början av januari 2008 genomfördes en utbildning i omvärldsanalys inom ramen för projektet integrerad kustzonsplanering och landsbygdsutveckling. Syftet med utbildningen var att tjänstemän från de fem kommuner som deltar i projektet skulle få en introduktion i hur man kan jobba med omvärldsanalyser. I övningssyfte genomförde deltagarna en omvärldsanalys.

Fokus för omvärldsanalysen var att identifiera trender i omvärlden som påverkar attraktiviteten i norra Bohuslän och användningen av mark och vatten. Övningen genererade en mängd omvärldsfaktorer som påverkar oss. Dessa faktorer sorterades i följande kategorier: ekonomi, ekologi/miljö, politik, sociala faktorer och teknik. För en förteckning över samtliga faktorer som identifierades, se bilaga. Materialet från utbildningen har bearbetats vidare av en arbetsgrupp och redovisas i denna rapport.

I rapporten har samtliga omvärldsfaktorer sorterats och koncentrerats till några huvudområden som sedan beskrivits mer ingående. Begreppet trend används för respektive huvudområde. En trend är ett skeende som kan skönjas i samhällsutvecklingen och som även om det är svagt eller starkt idag utgör ett skeende som är på väg eller som vi tror är på väg. Förutom en allmän beskrivning av varje trend identifieras även trendens drivkrafter samt dess konsekvenser för norra Bohuslän.

Några omvärldsfaktorer väljer vi att redovisa som jokrar. Jokrarna är händelser som är svåra att förutse. Dessa händelser kan anses vara svåra att förutse men de har potential att påverka oss avsevärt om de inträffar.

En del av omvärldsfaktorer har visat sig snarare vara konsekvenser av en trend och andra faktorer beskriver nuläget snarare än att de är trender.

Följande trender identifieras och beskrivs:

- Ökad samverkan mellan kommunerna
- Ökad rörlighet och förändrade mentala och fysiska gränser
- Brist på utbildad arbetskraft
- Havets hälsa försämras
- Förändrade semestervanor
- Ökad konkurrens om resurser
- Ett alltmer individorienterat samhälle
- En åldrande befolkning med allt sämre tillgång till sjukvård

Följande jokrar identifieras och beskrivs:

- Konflikter, naturkatastrofer, pandemier
- Stora förändringar i den lokala/globala ekonomin

Nuläge: Norra Bohuslän är attraktivt...

Norra Bohuslän är attraktivt! I Svensk handels och Sveriges hotell- och restaurangföretagares rankning av "året turistkommun 2007" hamnade tre av våra fem kommuner på tio i topp-listan i Sverige. De fem kommunerna i norra Bohuslän har tillsammans 55 000 helårsboende invånare. Under sommarhalvåret ökar befolkningen kraftigt. Då vistas ungefär 200 000 personer i området samtidigt. Vid vissa "peak"-tillfällen är det ännu fler. Detta ställer stora krav på kommunala verk-

samheter som omsorg, räddningstjänst, vatten och avlopp, vägar, barnomsorg samt samhällsplaneringen i stort där exploateringstrycket är högt.

Bland regionala och nationella aktörer finns en bristande kunskap om de utmaningar som norra Bohuslän ställs inför på grund av sin attraktivitet. Information och statistik om området presenteras ofta kommunvis och utgår nästan alltid från antalet helårsinvånare vilket inte är relevant för att beskriva vår verksamhet som i verkligheten omfattar så många fler. Det finns ett tydligt behov att visa en mer samlad och tydlig bild av omfattningen av den service som vi är skyldiga att ge våra besökare.

Attraktivitet innebär vinster för samhället som låg arbetslöshet, ett aktivt samhälle med bättre basservice och möjligheter för en stark besöksnäring.

Vår attraktivitet vilar på värdena:

- Naturen och landskapsbilden: ren luft och rent vatten, hav, sol, stora orörda områden, fjäll möter hav
- God tillgänglighet till natur och hav: allemansrätten och strandskyddet
- Kulturhistoriska värden: allt från bronsåldersbosättningar och hällristningar till fiske- och badkultur
- Levande kustsamhällen: byggnadskultur, fiskekultur, småskalighet, närhet, trygghet, sammanhang, aktivt näringsliv

... men resurssvagt!

Bygglagstiftning, strandskydd, allemansrätt, miljölagstiftning och skattelagstiftning påverkar hur kommunerna kan styra byggnation. I nuläget saknas resurser och styrmedel för att fullt ut kunna tillhandahålla den service som efterfrågas och fullgöra de åtaganden som det tilltagande trycket från delårsboende och besökare ger upphov till.

Privata aktörer har bättre resurser att driva sina egna frågor i önskad riktning. Resurssvaga kommuner har i det perspektivet inte resurser i tillräcklig omfattning för att driva samhällsutvecklingen på ett önskvärt sätt. Norra Bohuslän är i stort behov av en starkare lagstiftning för att kunna möta det höga exploateringstrycket och på ett bättre sätt kunna styra markanvändningen och öka inkomstmöjligheterna.

2. Trender & jokrar

Trend: Ökad samverkan mellan kommunerna

Vi ser idag ett tilltagande fokus på samverkansinitiativ i olika former. Det gäller mellan kommuner, offentliga institutioner, näringsliv och högskolor med flera. Anledningen till detta är insikten om att allt färre frågor kan lösas på egen hand på grund av resursbrist och ökad komplexitet i frågornas art. EU-medlemskapet innebär också att regionaliseringen förstärks med ett europeiskt perspektiv på bekostnad av det nationella perspektivet. Samverkanstendenser kan också ses mellan företag i så kallade kluster.

Samverkan kan ske i kommunalförbund, gemensam nämnd eller avtal om köp av tjänster. Myndigheter samverkar till exempel numera i lokala servicekontor där skattemyndigheten, arbetsförmedlingen och försäkringskassan har gemensamt kontor. Projektsamverkan är en viktig form av samverkan då resurser ofta skapas genom projekt som har samverkan som mål. Även lösare former av samverkan som nätverk och partnerskap är vanligt.

En ökad samverkans följd för demokratin är något som diskuteras då det innebär att flera aktörer är beroende av varandra. Beslut tas inom flera organisationer och det kan bli svårare att se igenom besluten och avkräva ansvar. Gränserna mellan olika myndigheter och mellan privat och offentligt blir mer flytande.

En svårighet med samverkan är att det är tidskrävande och att det är svårt att finna områden där alla parter vinner på att samverka.

Samverkan mellan de 5 kommunerna i norra Bohuslän men även kommunalförbundet Fyrbodalen är en tydlig effekt av denna trend.

Drivkrafter

Minskade resurser och större konkurrens mellan regioner är drivkrafter för samverkan.

Regionförstoring och tilltagande rörlighet driver också på behovet att samverka.

Konsekvenser för norra Bohuslän

De enskilda kommunerna har små resurser på grund av ett lågt befolkningsunderlag samtidigt som kommunerna servar fem gånger så många människor under sommarhalvåret. Genom att samverka och slå ihop de små resurser som kommunerna har är det möjligt att effektivisera verksamheten.

Norra Bohuslän konkurrerar om resurser både nationellt och inom VG-regionen och behöver samverka för att kunna visa sina behov på ett tydligt sätt. Man måste också vara tydlig med att prioritera det som är nödvändigt för att stärka norra Bohuslän. Det kräver mycket vilja och tydlighet från politikerna.

Att gå vidare med

Samverkan mellan kommunerna bör stärkas och effektiviseras.

Trend: Ökad rörlighet och förändrade mentala och fysiska gränser

Rörligheten i samhället ökar. Under de senaste 20 åren har arbetspendlingen fördubblats. Boendet värderas allt högre och människor är villiga att pendla för att kombinera arbete med drömbostaden. Människor rör sig längre sträckor i vardagen både för att arbeta och för att roa sig på fritiden. Det är detta som kallas för regionförstoring.

När människors rörlighet tilltar förändras de mentala gränserna. För många är kommungränsen numera enbart en administrativ indelning. Gränsen till Norge är fortfarande tydlig men de ständiga rörelserna över gränsen kommer på sikt att göra att gränsen luckras upp mentalt sett. Redan i nuläget påverkas utvecklingen i norra Bohuslän inte bara av svensk konjunktur och svensk politik utan i minst lika hög grad norsk konjunktur och norsk politik.

Infrastrukturen är en grundläggande förutsättning för människors rörlighet. Transportfrågor blir allt viktigare då både gods och människor färdas allt längre sträckor. Acceptansen för att pendla blir allt större. För att företag ska vilja etablera sig i norra Bohuslän krävs att både personal och gods kan transporteras på ett billigt, bekvämt och hållbart sätt. Med ett stigande bränslepris blir transporter på järnvägar en viktig strategisk fråga. Ökande drivmedelspriser kan på sikt motverka denna trend.

Drivkrafter

Förbättrad infrastruktur och kommunikationsmöjligheter.

Förändrade värderingar hos människor rörande bland annat boende.

Konsekvenser för norra Bohuslän

Norra Bohuslänns strategiska geografiska position mellan de två ekonomiska naven Oslo och Göteborg kommer att stärkas ytterligare när E6:an står klar och de tidsmässiga avstånden minskar. Denna fortsatta regionförstoring gör det än attraktivare att bo och verka i norra Bohuslän. Regionförstoringen leder till att arbetsmarknaden ur den enskildes perspektiv även blir större och mer diversifierad vilket minskar risken för stor arbetslöshet vid konjunkturedgångar inom enskilda branscher. Regionförstoring medför även ett större upptagningsområde av arbetskraft för företag.

De förbättrade pendlingsmöjligheterna gör att människor i större utsträckning kan välja var de vill bo. Inom vissa yrken följer jobben människorna.

Transportfrågor kommer att ha fortsatt stor betydelse. Ökad rörlighet där en majoritet av resenärer och arbetspendlare färdas med bil ökar koldioxidutsläppen. Efterfrågan på kollektiva resmöjligheter kommer att tillta.

En förändring av människors fysiska och mentala gränser kan innebära att befintliga administrativa gränser upplevs som förlegade. Detta kan innebära ökade krav på samverkan över administrativa gränser som kommungränser och nationsgränser men även mellan olika aktörer inom den offentliga sektorn. Människor som lever sina liv tvärs över gränser kommer på sikt att ställa högre krav på samordning mellan dessa gränser när det gäller offentliga tjänster.

Att gå vidare med

Kommunerna måste jobba för att säkerställa snabba, billiga och miljöanpassade förbindelser för både människor och gods.

Samverkan mellan olika aktörer och över administrativa gränser är viktigt.

Trend: Brist på utbildad arbetskraft

Arbetsmarknaden i de fem nordbohuslänska kommunerna är god. Arbetslöshet är låg och det är relativt lätt att hitta jobb inom yrken utan krav på formell utbildning såsom handel och fritidsindustrin. Utbildningsnivån är låg vilket speglar strukturen på arbetsmarknaden i kommunerna. Den lokala arbetsmarknaden för högskoleutbildade är inte särskilt stor. I vissa av våra fem kommuner råder det nästintill arbetskraftbrist. Konkurrensen om arbetskraft är stor.

Det är svårt att få människor med lång yrkeserfarenhet att flytta hit. Många gånger är det nyutexaminerade som arbetsgivare lyckas rekrytera.

De senaste årens tillväxt har lett till en ökad efterfrågan på hantverkare. På lite sikt kommer personalbehovet inom vård och omsorg öka dramatiskt.

Generellt i samhället ökar kravet på utbildning inom många sektorer så som skola, omsorg, hantverkare. Pensionsavgångar inom de närmaste åren kommer att öka omsättningen av personal på många arbetsplatser.

Drivkrafter

Den goda lokala arbetsmarknaden gör att man inte behöver utbildning för att få jobb.

Det finns en brist på utbildningsmöjligheter lokalt.

Konsekvenser för norra Bohuslän

Arbetskraftsbrist för olika yrkesgrupper försämrar näringslivets förutsättningar för fortsatt tillväxt. Det är svårt att rekrytera utbildad personal lokalt och måste ofta rekryteras utifrån.

Den låga utbildningsnivån innebär en sårbarhet vid en konjunkturedgång inom en dominerande arbetsmarknadsbransch. Det är ett problem att det finns få incitament för invånarna att satsa på en utbildning, då det gör dem bättre rustade för framtida osäkerhet på arbetsmarknaden.

Svårigheten att rekrytera högskoleutbildade personal och att behålla dem leder till en ond cirkel som gör det svårt att få en god kontinuitet på arbetsplatser. Det vore en fördel om man i högre utsträckning kunde rekrytera högutbildade med lokal anknytning.

Att gå vidare med

Utveckla möjligheterna för utbildning lokalt genom yrkesutbildning, distansutbildning.

Utveckla den attraktiva boendemiljön i norra Bohuslän, inte bara med avseende på de fysiska bostäderna utan barnomsorg, skola och ett rikt kultur- och fritidsutbud är minst lika viktigt.

Trend: Havets hälsa försämras

Övergödning, avloppsutsläpp, användning av kemikalier i samhället, oljeutsläpp och fiske medför att förhållandena i havet förändras och förutsättningarna för biologisk mångfald försämras. Även förutsättningarna för byggande, bad och rekreation kan försämras.

Det tar lång tid innan effekterna av dagens och gårdagens utsläpp av kemikalier, koldioxid med mera är kända och synliga. Trenden är entydig men långsam och svår att förstå på kort sikt. Såväl EU:s som statens medvetenhet om frågan ökar och flera initiativ har tagits för att värna om vatten, haven och den biologiska mångfalden.

Många transporter sker på havet och den trafiken innebär risker för haverier som kan resultera i allvarliga utsläpp i havet.

Drivkrafter

Samhällets användning av fossil energi så som olja och kol har under lång tid ökat atmosfärens innehåll av koldioxid, vilket leder till växthuseffekt, ökad temperatur i havet och höjd havsnivå.

Den stora kemikalieanvändningen i samhället.

Ökande sjötransporter

Stora utsläpp av fosfor och kväve i havet leder till övergödning som tar sig uttryck ibland annat algblooming.

Överfiskning av vissa arter ger en minskad biologisk mångfald.

Konsekvenser för norra Bohuslän

Havets hälsa är avgörande för kustzonens attraktivitet, havet är ett av de viktigaste värdena som vår besöksnäring grundas på. Sämre havsvattenkvalitet ger en minskad attraktivitet. Biologisk mångfald försämras, vilket kan leda till svåra konsekvenser för vår fiskenaering. Utan ett friskt hav och en aktiv fiskenaering är Bohuslän en betydligt försvagad region.

Klimatförändringar kan medföra en högre havsnivå som ger ökade kostnader för skador och förflyttning av byggnader, vatten- och avloppsledningar, vägar och annan infrastruktur.

Kemikalieanvändningen i samhället är stor och utsläppen är diffusa vilket innebär att frågan är mycket svår. Vi vet inte ens konsekvenserna av dagens kemikalieanvändning. Föroreningar i vatten är till stor del gränsöverskridande varför den internationella påverkan är stor men bra styrmedel saknas.

Övergödningens effekter är lättare att förstå och även lättare att åtgärda genom aktivt arbete med avloppsutsläpp från såväl hushåll som jordbruk.

Att gå vidare med

Deltagande i samverkansprojekt kring ett långsiktigt hållbart bruk av havet är viktigt.

För att minska övergödning kan vi hantera avlopp från enskilda, båtar och kommunala anläggningar och jordbruk på ett ansvarsfullt sätt. Vi kan använda försiktighetsprincipen vid användning av kemikalier, som till exempel båtbottnfärger.

Klimatförändringarnas konsekvenser måste klarläggas och ny bebyggelse planeras efter det.

Trend: Förändrade semestervanor

Norra Bohuslän lever till stor del på besöksnäring och fritidskonsumtion. Fritidsaktiviteter är också en viktig faktor för ett attraktivt helårsboende. Semester- och fritidsvanor har utvecklats kraftigt efter andra världskriget. Fritidshusbyggandet nådde en kulmen under 70-talet. Idag ser vi en mer diversifierad efterfrågan inom turism- och fritidssektorn. Det är inte längre bara fritidshus som efterfrågas. Fritidskonsumtionen ser olika ut och nya grupper kommer hela tiden in och efterfrågar nya aktiviteter och upplevelser. Ett ökat intresse från Europa kan innebära ett större tryck på naturupplevelser men även annan typ av fritidskonsumtion. Ett behov av att vara ensam om det unika ta sig uttryck i en ökad privatisering av attraktiva lägen.

Fritidskonsumtionen ser olika ut i olika grupper. Fritidsintressena är kopplade till behov, ålder, speciella intressen, kön, ekonomi, etnicitet med mera. Att vistas i naturen kan vara i stort sett gratis medan andra aktiviteter i naturen som golf, båtsport och så vidare kräver utrustning och är därmed dyrare. Några önskar rekreation och vila i naturen eller på spa-inrättningar, medan andra föredrar aktiviteter eller social interaktion i form av kultur och arrangemang av olika slag. De tydligaste dragen i våra besökares förändrade semestervanor är att man blir aktivare på sin fritid, fler äldre besökare har mer fritid och god ekonomi samt att barnen styr familjers semesterintervall. Mer individanpassade paketresor efterfrågas och allt fler besökare efterfrågar även en mer arrangemang och aktiviteter med tydlig miljö-profil.

Drivkrafter

En förbättrad ekonomi, mer fritid och ett allt större utbud inom fritidsindustrin gör att idéerna om nya aktiviteter flödar. Oslo- och Göteborgsregionen utgör alltid en baskälla till fritidskonsumtion i Norra Bohuslän.

Klimatförändringar kan leda till en längre, varmare och torrare sommarsäsong.

Konsekvenser för norra Bohuslän

Semestervanor och fritidskonsumtionen ökar och förändras i sin karaktär. Detta måste besöksnäringen och berörda kommuner förhålla sig till. Om den förändrade efterfrågan inte beaktas går vi miste om potentiella intäkter, detta kan även leda till att besökare väljer att åka någon annanstans där de får sina krav tillgodosedda.

Om efterfrågan från besökare tillgodoses till varje pris finns en uppenbar risk för en överexploatering av mark och vatten som hotar de värden som besöksnäringen baseras på. Ostörda naturområden kan bli en bristvara. Samtidigt kommer det att växa fram ett tydligare behov av att bevara/utveckla ostörda områden.

Fler kommer att försörja sig inom fritidsindustrin. I takt med detta kommer det lokala stödet att öka för en utveckling av besöksnäringen.

Klimatförändringarna kan innebära att södra Europa förlorar sin attraktivitet under högsommaren och att Sverige blir attraktivare för sommarbesök och att sommarsäsongen förlängs.

Att gå vidare med

Öka medvetenhet om hur förändrad fritidskonsumtion påverkar näringslivet och kommunerna.

Kommunerna måste vara mer uppmärksamma på att styra markanvändningen och skydda områden för den tysta och ostörda fritidskonsumtionen i naturen.

Trend: Ökad konkurrens om resurser

Världens ekonomier utvecklas snabbt och stora folkgrupper ökar sin standard, det vill säga ökar sin användning av resurser. Ändrade konsumtionsmönster med mer fritid, större bostäder, fler transporter, högre matstandard innebär att resursanvändningen tilltar, detta gäller särskilt energianvändningen. Den som har pengar kan köpa sig det som är attraktivt. I norra Bohuslän innebär ökad exploatering i attraktiva lägen att tillgången på mark i dessa områden minskar och priserna stiger. Konkurrens om vatten och mark mellan fritidskonsumtion och produktion av mat och energi kan bli tydligare på sikt.

Även resurser som metaller för produktion av kapitalvaror, byggnader med mera kan komma att bli en bristvara vilket innebär att priser stiger generellt.

Drivkrafter

Den ekonomiska utvecklingen i länder som Kina och Indien.

Ekonomiskt välbeställda kan köpa sig attraktiv mark och privatisera användningen genom att stängla in sin mark.

Prisökningar inom olika områden leder till en diversifiering i användning av mark. Ökade spannmålspriser, exempelvis, driver upp priserna på åkermark och gör spannmålsproduktion mer lönsam.

Efterfrågan på mark i attraktiva lägen.

Konsekvenser för norra Bohuslän

Med en ökad konkurrens om resurser ökar antalet alternativa användningsområden för resurser som mark och vatten. Hittills har stora områden funnits tillgängliga som rekreationsområden mest för att man inte har någon annan användning för dem och för att det är skyddade områden. Redan idag finns konflikter mellan att värna områden för rekreation och exploatera dem för till exempel vindkraft. Mat och energipriserna stiger redan och förväntas fortsätta. Särskilt finns konkurrens om hur mark ska användas: för mat, energiproduktion eller fritidskonsumtion? Vill en jordbrukare upplåta sin mark till naturmiljö gratis för besökande eller till energiproduktion som ger inkomst?

Stigande priser för mark, vatten, mat, energi, råvaror och konsumtionsvaror. Högre priser på energi kan innebära att möjligheterna att transportera sig blir mer begränsade. Sämre privatekonomi på grund av att större del av den disponibla inkomsten går till mat, boende och resekostnader minskar fritidskonsumtionen. Dyrare resekostnader kan leda till att människor inte längre har råd att pendla långt till arbete. Det kan minska norra Bohuslänns attraktivitet för boende.

Samtidigt kommer det alltid att finnas människor som har pengar och som har råd, och det kan leda till ytterligare privatisering och inhägnader vilket kan leda till sociala konflikter.

Att gå vidare med

Långsiktigt hållbara politiska beslut - kommunen måste identifiera och skydda naturområden samt styra användningen av energiproduktion.

Hushållning med mark vid samhällsbyggnad måste ske.

Trend: Ett alltmer individorienterat samhälle

Det svenska samhället har utvecklats från ett mer kollektivt samhälle till att bli mer individorienterat. Det handlar inte om att de enskilda människorna har blivit mer egoistiska utan snarare att samhället har förändrats på ett sätt som gör att människor måste agera mer egoistiskt för att hävda sin rätt. Under välfärdsstatens glansperiod erbjöds kollektivt skyddsnät för alla. I dag har det kollektiva skyddsnätet blivit glesare och människor förväntas ta eget ansvar med allt från pensionssparande till att välja elbolag. Det faktum att människor själva måste se efter sin rätt gör att de ser andra som konkurrenter om det som de anser vara sitt.

Trenden är parallell till trenden ökad konkurrens om resurser men här sker den på individnivå. Trenden visar sig bland annat i ett ökat privat nyttjande av kustremsan. Marken och vattnet är privat ägt sedan lång tid. Det är således inte ägandet som privatiseras utan användningen av mark och vatten. Förr var marken i samhällena utmarker och impediment till jordbruksfastigheter och man såg inte något odlingsvärde i marken. Men marken användes av de marklösa fiskarna. Vattnet betraktades som allmänt och alla kom till vattnet. Idag har fastigheter styckats av och friköpts och nu vill fastighetsägaren ha marken för sig själv. Sjöbodar och strandfastigheter stänglas in och stora uteplatser, blomkrukor med mera gör att användningen upplevs som privat. Konflikter mellan delårsboende och kommunen uppstår. Denna typ av konflikter präglas av en obalans mellan aktörerna, kommunen upplever sig som resurssvag gentemot de många gånger ekonomiskt resursstarka delårsboende.

Det finns en uppenbar risk för sociala konflikter mellan bofasta och gäster. Sociala skillnader på grund av ekonomiska förutsättningar har alltid funnits mellan bofasta och sommargäster. Att flytta ner i källaren på sommaren var ett sätt att tjäna pengar men gav också en känsla av underlägsenhet. Besöksnäringen bygger på service som ges till den som kan betala och känslan av underlägsenhet kan finnas kvar. Även det faktum att många sommargäster har mycket pengar och kan köpa båtar, bilar och hus som tar stor plats på både land och sjön kan vara grogrund till konflikt.

Drivkrafter

Generell trend i samhället att var och en sköter sitt, individen förutsätts själv göra aktiva val avseende pension, el-leverantör, skola med mera.

Ökade fastighetspriser driver på önskan om enskild användning.

Konsekvenser för norra Bohuslän

Privatisering av egendom genom stängsel hindrar tillgängligheten till vattnet för allmänheten. Detta skapar irritation och utgör på sikt en risk för rättstvister med kommunen samt sociala konflikter mellan delår- och helårsboende. Bygglagstiftningen, strandskydd och allemansrätten är viktiga hjälpmedel för att hantera trenden

De helårsboende är i stor utsträckning beroende av besökarna vilket ger en obalans i relationerna mellan besökare/delårsboende och helårsboende.

Att gå vidare med

Genom att professionalisera verksamheten kring delårsboende och besöksnäring kan en bättre balans i relationen besökande och värd uppnås. Begreppet värdskap behöver utvecklas. Det kräver medvetenhet, tydlighet och kunskap hos såväl kommuner, näringsliv som enskilda.

Vi måste saluföra respekt för varandra, naturen, allemansrätten, strandskydd och de naturvärden som vi har och vill behålla, hos de nya grupper som inte har erfarenhet av dessa begrepp.

Trend: En åldrande befolkning med allt sämre tillgång till sjukvård

Vi står inför en demografisk utmaning. I och med att fyrtiotalisterna går i pension kommer kraven på välfärdssektorn öka sakta men säkert. Välmående unga nyblivna pensionärer gör att effekterna inte blir så stora på kort sikt. Men på längre sikt kommer detta att bli en rejäl utmaning eftersom fyrtiotalisterna är så många. När de närmar sig 80-årsåldern kommer de att kräva mycket vård och omsorg samtidigt som den arbetsföra befolkningen relativt sett blir mindre.

På senare år har det skett en koncentration av sjukvårdsutbudet till NÄL. Vårdutbudet i andra delar av norra Bohuslän blir allt mindre. I många delar av norra Bohuslän är det långt till vårdinrättningar.

Drivkrafter

1940-talets stora årskullar matchas inte av dagens betydligt lägre barnafödande, vilket gör att medelåldern i befolkningen ökar allteftersom fyrtiotalisterna åldras.

Effektiviseringskrav/besparingskrav inom offentlig sektor leder ofta till centralisering.

Konsekvenser för norra Bohuslän

Kostnaderna för vård och omsorg kommer att öka dramatiskt. Detta kommer att kräva effektivisering och omprioritering inom den offentliga sektorn. Långa avstånd till vårdinrättningar, sjukvård kan göra att norra Bohuslän upplevs som ett mindre attraktivt område att bosätta sig och medför sämre service för invånarna i norra Bohuslän. Det kan leda till att sjukdomar förvärras och ökade ohälsokostnader.

I framtiden kommer det att bli allt viktigare att hålla pensionärerna pigga och friska så länge som möjligt. Folkhälsoarbete kommer allt mer att bli en strategisk fråga.

Att gå vidare med

Utveckla friskvård och folkhälsoarbete i hela befolkningen.

Analysera förväntade vårdbehov hos de delårsboende.

Värna närsjukvården.

Skapa förutsättningar för en marknad för hälsa-, friskvård- och sjukvårdtjänster riktade både till besökare och hel- och delårsboende.

Joker: Konflikter, naturkatastrofer, pandemier

Det finns alltid en viss risk för större katastrofer som konflikter, naturkatastrofer och pandemier. Händelser som är svåra att förutse men som potentiellt sett kan ha en stor påverkan.

Exempel på händelser är regionala konflikter, nationella konflikter i närheten mellan olika folkgrupper, i vårt närområde till exempel i Ryssland, Baltikum, Spanien, Frankrike eller längre bort som i Kina och Indien. Ett annat exempel är naturkatastrofer eller terrorattentat. Exempel på hälsorelaterade händelser är pandemier som fågelinfluensa, sölpest, influensa, tuberkulos.

Drivkraft

Regionaliseringen ökar, nationalstatens makt minskar.

Olika grupper har olika förutsättningar att ta hand om sig själv och att se sig för, vaccinera sig och så vidare. De ekonomiska och hälsomässiga klyftorna ökar mellan olika grupper i samhället. Pandemier och andra luftburna smittsamma sjukdomar ökar i miljöer med fattigare och resurssvaga grupper.

En motkraft snarare än en drivkraft är demokratiska processer, vilka minskar klyftor mellan människor. Detta leder till en fredligare, hållbarare utveckling där människor och olika stater samarbetar för att motarbeta hantera hot och riskbilder som till exempel upprustning, naturkatastrofer och pandemier.

Konsekvenser för norra Bohuslän

Konsekvenserna av konflikter och pandemier kan vara både positiva och negativa för norra Bohuslän. Konflikter liksom pandemier i vårt eget närområde minskar vår attraktivitet. Men konflikter och pandemier i andra områden kan stärka vår attraktivitet ytterligare.

Att gå vidare med

Vi behöver ha en samordnad och effektiv krisberedskap.

Joker: Stora förändringar i den lokala/globala ekonomin

Plötsliga stora förändringar som inte kunnat förutses eller sägas utgöra en trend i sig till exempel etablering av storföretag i närområdet, neddragningar inom bilindustrin, kraftig försämring av den norska ekonomin kan plötsligt påverka vår arbetsmarknad.

Händelser kopplat till Norge såsom EU:s politik, gränspolitik, Norges politik, norskt EU-medlemskap, Norge sluter sig och blir mer protektionistiskt, ändrar sin alkohol-, jordbrukspolitik.

Andra orsaker till förändringar kan vara konjunkturedgång, att andra delar av världen blir rikare, att valutaförändringar gör svenska varor och tjänster dyrare.

Drivkrafter

Marknadskrafterna samt internationella politiska beslut.

Konsekvenser för norra Bohuslän

Norra Bohuslän har en i grunden stark basattraktivitet som gör att besöksnäringen är okänsliga för begränsade förändringar.

Förbättrad ekonomi och etablering av större företag kan innebära att vi får stor konkurrens om arbetskraft. Det motsatta scenariot leder till arbetslöshet.

En försämrad ekonomisk utveckling i omvärlden kan innebära att fritidsvanor förändras och besöksnäringen minskar. Detta skulle kunna leda till att en ökad arbetspendling blir nödvändig för att människor ska hitta sysselsättning.

Att gå vidare med

En god infrastruktur med hållbara transportmöjligheter för människor och godstrafik är grunden för en stabil arbetsmarknad.

En högre utbildningsnivå bland invånarna i norra Bohuslän minskar risken för massarbetslöshet vid en konjunkturedgång inom en dominerande bransch och underlättar omställning på arbetsmarknaden.

God ekonomi i kommunerna med rationell, effektiv organisation innebär att man är bättre rustad inför plötsliga svängningar.

3. Sammanfattning

Vi måste arbeta för att behålla och utveckla vår attraktivitet och vi måste bli mer robusta att finansiera våra verksamheter för att utveckla vår service men även skapa en positiv bild av besöksnäring och delårsboende.

I en alltmer konkurrensutsatt värld satsar många regioner på att utveckla en attraktiv besöksnäring. Vi kan inte betrakta det som självklart att alla alltid vill komma hit. Vår attraktivitet består av ett rent hav, genuinitet, kulturarv, tillgång till stranden och naturen. Alla trender i samhället verkar inte för att stärka dessa värden, vi måste vara uppmärksamma och ständigt sträva efter att behålla och utveckla våra värden. Hög attraktivitet ger höga mark och fastighetspriser. En ökad privatisering ger ökade konflikter. De sociala frågorna är minst lika viktiga som miljö ekonomi och fysiska verksamheter.

Generellt innebär starka regioner och globalisering att vi måste agera samlat och starkt utåt. Samverkan är värdefullt. För att kunna agera och styra utvecklingen behövs kunskaper och relevant information både hos oss som de aktörer vi har relationer med. Då våra resurser är begränsade krävs att insatser inriktas på några få viktiga områden som ger stor effekt. Vi behöver samverka för att vara resurseffektiva och få genomslag.

Våra 5 kommuner har ca 55 000 invånare, varje kommun har ca 11 000 invånare. Att begära medel för insatser för en 11 000 invånare kommun ger inte samma slagkraft som att begära medel för 55 000 invånare eller 200 000 vinstande som vi i själva verket har verksamhet för. I en allt mer globala värld med fler och mer högljudda budskap måste man vara tydlig med sina behov och erbjudanden för att få genomslag.

En omvärldsanalys fungerar tillsammans med en aktiv kunskap om nuläget i kommunerna som en kunskapsplattform som pekar på viktiga frågor att prioritera för att styra mot en positiv utveckling.

Vi har identifierat ett antal trender i omvärlden som vi anser påverkar vår attraktivitet. Konsekvenserna av dessa trender sammanfattas kort nedan. Avslutningsvis görs en sammanställning av ett antal frågor som vi utifrån omvärldsanalysen anser vara viktiga att arbeta vidare med.

Ökad samverkan mellan kommunerna

De enskilda kommunerna har små resurser på grund av ett lågt befolkningsunderlag samtidigt som kommunerna serverar fem gånger så många människor under sommarhalvåret. Genom att samverka och slå ihop de små resurser som kommunerna har är det möjligt att effektivisera verksamheten.

Norra Bohuslän konkurrerar om resurser både nationellt och inom VG-regionen och behöver samverka för att kunna visa sina behov på ett tydligt sätt. Man måste också vara tydlig med att prioritera det som är nödvändigt för att stärka norra Bohuslän. Det kräver mycket vilja och tydlighet från politikerna.

Ökad rörlighet och förändrade mentala och fysiska gränser

Transportfrågor kommer att ha fortsatt stor betydelse. Ökad rörlighet där en majoritet av resenärer och arbetspendlare färdas med bil ökar koldioxidutsläppen. Efterfrågan på kollektiva resmöjligheter kommer att tillta.

En förändring av människors fysiska och mentala gränser kan innebära att befintliga administrativa gränser upplevs som förlegade. Detta kan innebära ökade krav på samverkan över administrativa gränser som kommungränser och nationsgränser

men även mellan olika aktörer inom den offentliga sektorn. Människor som lever sina liv tvärs över gränser kommer på sikt att ställa högre krav på samordning mellan dessa gränser när det gäller offentliga tjänster.

Brist på utbildad arbetskraft

Arbetskraftsbrist för olika yrkesgrupper försämrar näringslivets förutsättningar för fortsatt tillväxt. Det är svårt att rekrytera utbildad personal lokalt och måste ofta rekryteras utifrån.

Den låga utbildningsnivån innebär en sårbarhet vid en konjunkturedgång inom en dominerande arbetsmarknadsbransch. Det är ett problem att det finns få incitament för invånarna att satsa på en utbildning, då det gör dem bättre rustade för framtida osäkerhet på arbetsmarknaden.

Havets hälsa försämras

Havets hälsa är avgörande för kustzonens attraktivitet, havet är ett av de viktigaste värdena som vår besöksnäring grundas på. Sämre havsvattenkvalitet ger en minskad attraktivitet. Biologisk mångfald försämras, vilket kan leda till svåra konsekvenser för vår fiskenäring. Utan ett friskt hav och en aktiv fiskenäring är Bohuslän en betydligt försvagad region.

Klimatförändringar kan medföra en högre havsnivå som ger ökade kostnader för skador och förflyttning av byggnader, vatten- och avloppsledningar, vägar och annan infrastruktur.

Kemikalieanvändningen i samhället är stor och utsläppen är diffusa vilket innebär att frågan är mycket svår. Vi vet inte ens konsekvenserna av dagens kemikalieanvändning. Föroreningar i vatten är till stor del gränsöverskridande varför den internationella påverkan är stor men bra styrmedel saknas.

Övergödningens effekter är lättare att förstå och även lättare att åtgärda genom aktivt arbete med avloppsutsläpp från såväl hushåll som jordbruk.

Förändrade semestervanor

Semestervanor och fritidskonsumtionen ökar och förändras i sin karaktär. Detta måste besöksnäringen och berörda kommuner förhålla sig till. Om den förändrade efterfrågan inte beaktas går vi miste om potentiella intäkter, detta kan även leda till att besökare väljer att åka någon annanstans där de får sina krav tillgodosedda.

Om efterfrågan från besökare tillgodoses till varje pris finns en uppenbar risk för en överexploatering av mark och vatten som hotar de värden som besöksnäringen baseras på. Ostörda naturområden kan bli en bristvara. Samtidigt kommer det att växa fram ett tydligare behov av att bevara/utveckla ostörda områden.

Ökad konkurrens om resurser

Med en ökad konkurrens om resurser ökar antalet alternativa användningsområden för resurser som mark och vatten. Hittills har stora områden funnits tillgängliga som rekreationsområden mest för att man inte har någon annan användning för dem och för att det är skyddade områden. Redan idag finns konflikter mellan att värna områden för rekreation och exploatera dem för till exempel vindkraft. Mat och energipriserna stiger redan och förväntas fortsätta. Särskilt finns konkurrens om hur mark ska användas: för mat, energiproduktion eller fritidskonsumtion? Vill en jordbrukare upplåta sin mark till naturmiljö gratis för besökande eller till energiproduktion som ger inkomst?

Stigande priser för mark, vatten, mat, energi, råvaror och konsumtionsvaror. Högre

priser på energi kan innebära att möjligheterna att transportera sig blir mer begränsade. Sämre privatekonomi på grund av att större del av den disponibla inkomsten går till mat, boende och resekostnader minskar fritidskonsumtionen. Dyrare resekostnader kan leda till att människor inte längre har råd att pendla långt till arbete. Det kan minska norra Bohusläns attraktivitet för boende.

Samtidigt kommer det alltid att finnas människor som har pengar och som har råd, och det kan leda till ytterligare privatisering och inhägnader vilket kan leda till sociala konflikter.

Ett alltmer individorienterat samhälle

En privatisering av egendom genom stängsel hindrar tillgängligheten till vattnet för allmänheten. Detta skapar irritation och utgör på sikt en risk för rättstvister med kommunen samt sociala konflikter mellan delår- och helårsboende.

De helårsboende är i stor utsträckning beroende av besökarna vilket ger en obalans i relationerna mellan besökare/delårsboende och helårsboende.

En åldrande befolkning med allt sämre tillgång till sjukvård

Kostnaderna för vård och omsorg kommer att öka dramatiskt. Detta kommer att kräva effektivisering och omprioritering inom den offentliga sektorn. Långa avstånd till vårdinrättningar, sjukvård kan göra att norra Bohuslän upplevs som ett mindre attraktivt område att bosätta sig och medför sämre service för invånarna i norra Bohuslän. Det kan leda till att sjukdomar förvärras och ökade ohälsokostnader.

I framtiden kommer det att bli allt viktigare att hålla pensionärerna pigga och friska så länge som möjligt. Folkhälsoarbete kommer allt mer att bli en strategisk fråga.

Konflikter, naturkatastrofer, pandemier

Konsekvenserna av konflikter och pandemier kan vara både positiva och negativa för norra Bohuslän. Konflikter liksom pandemier i vårt eget närområde minskar vår attraktivitet. Men konflikter och pandemier i andra områden kan stärka vår attraktivitet ytterligare.

Stora förändringar i den lokala/globala ekonomin

Norra Bohuslän har en i grunden stark bas-attraktivitet som gör att besöksnäringen är okänsliga för begränsade förändringar.

Förbättrad ekonomi och etablering av större företag kan innebära att vi får stor konkurrens om arbetskraft. Det motsatta scenariot leder till arbetslöshet.

En försämrad ekonomisk utveckling i omvärlden kan innebära att fritidsvanor förändras och besöksnäringen minskar. Detta skulle kunna leda till att en ökad arbetspendling blir nödvändig för att människor ska hitta sysselsättning.

Att gå vidare med

Nedan följer en sammanställning av ett antal frågor som vi utifrån omvärldsanalysen anser vara viktiga att arbeta vidare med.

- Samverkan mellan kommunerna bör stärkas och effektiviseras.
- Kommunerna måste jobba för att säkerställa snabba, billiga och miljöanpassade förbindelser för både människor och gods.
- Utveckla möjligheterna för utbildning lokalt genom yrkesutbildning, distansutbildning. En högre utbildningsnivå bland invånarna i norra Bohuslän minskar risken för massarbetslöshet vid en konjunktur nedgång inom en dominerande bransch och underlättar omställning på arbetsmarknaden.
- Utveckla den attraktiva boendemiljön i norra Bohuslän, inte bara med avseende på de fysiska bostäderna utan barnomsorg, skola och ett rikt kultur- och fritidsutbud är minst lika viktigt.
- Deltagande i samverkansprojekt kring ett långsiktigt hållbart bruk av havet är viktigt.
- För att minska övergödning kan vi hantera avlopp från enskilda, båtar och kommunala anläggningar och jordbruk på ett ansvarsfullt sätt.
- Klimatförändringarnas konsekvenser måste klarläggas och ny bebyggelse planeras efter det.
- Öka medvetenhet om hur förändrad fritidskonsumtion påverkar näringslivet och kommunerna.
- Långsiktigt hållbara politiska beslut - kommunen måste identifiera och skydda naturområden samt styra användningen av energiproduktion.
- Hushållning med mark vid samhällsbyggnad måste ske.
- Genom att professionalisera verksamheten kring delårsboende och besöksnäring kan en bättre balans i relationen besökande och värd uppnås. Begreppet värdskap behöver utvecklas. Det kräver medvetenhet, tydlighet och kunskap hos såväl kommuner, näringsliv som enskilda.
- Vi måste saluföra respekt för varandra, naturen, allemansrätten, strandskydd och de naturvärden som vi har och vill behålla, hos de nya grupper som inte har erfarenhet av dessa begrepp.
- En god infrastruktur med hållbara transportmöjligheter för människor och godstrafik är grunden för en stabil arbetsmarknad.
- God ekonomi i kommunerna med rationell, effektiv organisationen innebär att man är bättre rustad inför plötsliga svängningar.
- Utveckla friskvård och folkhälsoarbete i hela befolkningen.
- Analysera förväntade vårdbehov hos de delårsboende.
- Värna närsjukvården.
- Skapa förutsättningar för en marknad för hälsa-, friskvård- och sjukvårds tjänster riktade både till besökare och hel- och delårsboende.

BILAGA

Omvärldsanalys 2008-01-16/17 Tanumstrand

Fokus: *Vilka faktorer i omvärlden påverkar/utvecklar attraktiviteten i Norra Bobuslän och användningen av mark och vatten?*

Brainstorm

EKONOMI

Bensinpris
Energi
Dagsbesökare
IKEA Uddevalla
SAAB
VOLVO
Industriella konjunkturförändringar
Förändringar i Norge
Ekonomiska resurser, tillgänglighet
Lågkonjunktur
Andras attraktivitetsökning
Kännedom om NB
Varumärket
Hipfaktorn
Vatten som resurs
Vattenbrist
Krig, livsmedelsbrist

POLITIK

Förändrad synlighet
Stattliga beslut
Synliggöra för region och stat
Vikten av vatten
Privatisering, kustremsan
EU splittras
EU är upplöst
Stramare välfärdssystem
Boplikt
En kommun
Norge i EU
Norge
Hela kusten bebyggs
Lokal högskoleutbildning
Franska revolutionen- reform
Skatter
Lagar
Ryssland

MILJÖ

Oljekatastrof
Algblomning
Katastrofer
Riksintresse, kustvård
Havets hälsa
Försurning
Fisket
Östersjöproblematiken
Golfströmmen - istid
Stigande livsmedelspriser
Lokal livsmedelsproduktion
Ökad efterfrågan på mark
Lokal energiproduktion
Klimatförändringar
Markkonsumtion
Ohälsotal
Pandemi

SOCIAL

Demografi
Invandring
Åldrande befolkning
Tillgång till sjukvård
Generationsväxling
Urbanisering
Förändrade resvanor
Ny grön väg - downshifting
Båtlivet
Attityder till väder
Marina värden
Förändrad fritidskonsumtion
Förändrade gränser, mentala/fysiska
Trender i boende
Delårsboende
Boende på vatten
Ökade sociala konflikter
Rörlighet bland unga ökar
Brist på utbildad arbetskraft
Arbetsmarknadsläget
Konkurrens på arbetskraft

TEKNIK

Läget i 7 M staden
Infrastruktur Transporter och IT
Tillgänglighet, hur man tar sig hit/från
Gods på E6
Mediciner från havet
Förändrad energiproduktion
Energifrågan löst
Forskning havet, vind

Sortering

HÖG

IT- jobben följer personerna
Transporter
Katastrofer, olja, förorening
Naturbalansen rubbas
Klimatförändringar
Attraktivitet för företag
Strukturförändring i rumslig struktur,
Urbanisering ,regionförstoring, IKEA
Attityder,båtar, delår, bostads-
preferenser

MEDEL

Norge i EU
Teknikbyten,forskningsgenombrott
fordon, energi, havet
Statens/regionens prioriteringar,
utbildning
Statlig politik - riksintressen, boplikt...
Ökad efterfrågan på mark
Konflikt invånare-besökare
Synen på mångfald
Strukturförändring i industrin
Bensinpris
Konjunkturer/semestervanor
Demografi
Resvanor
Permanentning av delårsboende

LÅG

Krig
Energifrågan löst
Ryssland
En kommun
Kampen om vattnet
Golfströmmen-istid
Privatisering av kustremsan
Handlingsberedskap och realism
Problem hos andra - Östersjön
Differensiering av arbetsmarknaden
Energipris
Sociala konflikter-
globalisering upphör
Nya gröna vägen
Konkurrenterna Hipfaktorn

INVÄRLD

Attraktivitet för etablering av företag
Realism, handlingsberedskap
Diff arbetsmarknad
Synen på mångfald

Omvärldsanalys för norra Bohuslän

I januari 2008 genomfördes en utbildning i omvärldsanalys inom ramen för projektet integrerad kustzonsplanering och landsbygdsutveckling. Syftet med utbildningen var att tjänstemän från de fem kommuner som deltar i projektet skulle få en introduktion i hur man kan jobba med omvärldsanalyser. I övningssyfte genomförde deltagarna en omvärldsanalys.

Fokus för omvärldsanalysen var att identifiera trender i omvärlden som påverkar attraktiviteten i norra Bohuslän och användningen av mark och vatten. Materialet från utbildningen har bearbetats vidare av en arbetsgrupp och redovisas i denna rapport.

I projektet Kustzonsplanering och landsbygdsutveckling utvecklas metoder för samverkan mellan de fem kommunerna och med regionala och statliga myndigheter så att regional utveckling och tillväxt, översiktlig planering och miljöpolitik kopplas ihop. På så sätt skapas helhetssyn och långsiktighet i planeringen, baserad på en hållbar utveckling.

Mål för projektet är att

- skapa gemensamma planer/strategier för att styra användning och utveckling av mark och vatten, med särskilt fokus på kustzonen.
- utveckla metoder och verktyg för att arbeta kommunövergripande och med andra intressenter.

Projektet leds av en styrgrupp med kommunalråd och oppositionsråd samt kommuncheferna i de fem kommunerna. Det löpande arbetet drivs av en gemensam projektgrupp. Olika arbetsgrupper belyser och utreder konkreta frågor som projektet hanterar.

På www.tillvaxtbohuslan.se kan du följa projektet Kustzonsplanering och landsbygdsutveckling i norra Bohuslän.

Projektet finansieras av Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Västra Götalandsregionen, NUTEK och kommunerna.

Sotenäs
kommun

Tanums
kommun

Lysekils
kommun

Munkedals
kommun

Strömstads
kommun